GUIL. HIERONYMUS BRUCKNER D.

PANDECTARUM PROF. PUBL.
CURIÆ PROVINCIALIS,
FACULT. JURIDICÆ ET SCABINATUS ASSESSOR
COLLEGII JURIDICI h. t. DECANUS

DE

LIBERTATE TESTANDI

occaſione L. 1. C. de SS. Eccleſ.

QUAM

Nobiliſſimus Summorum in Jure Honorum

CANDIDATUS

DN. JOH. PETRUS MATTHIAS

Schmalcaldenſis

Lectione curſoria d. XXXI. Julii MDCCII.
ſumſit explicandam,

In

PROGRAMMATE INAUGURALI agit.

JENÆ,
LITTERIS MULLERIANIS.

Digitized by Google

CUm Imperatores Diocletianus & Maximianus in *l. 8. C. de hered. inſtit.* reſcripſerint cuidam Hadriano: *Collegium, ſi nullo ſpeciali privilegio ſubnixum ſit, hæreditatem capere non poſſe, dubium non eſt*, tantum abeſſe videtur, ut omni prorſus careat dubio, Collegium citra ſpeciale privilegium non eſſe capax hæreditatis, ut potius contraria ſententia dubium non habere cenſeatur. Ita JCtus Paulus in *l. 20. D. de reb. dub.* ſentit: *Cum Senatus temporibus D. Marci permiſerit Collegiis legare, nulla dubitatio eſt, quod, ſi corpori, cui licet coire, legatum ſit, debeatur, cui autem non licet, ſi legetur, non valebit.* Et licet Paulus in hac lege de legato, Imperatores autem in priori lege de hæreditate loquantur, omnes tamen Jurium periti facile intelligunt, hac in re parem legatorum, fideicommiſſorum aliorumque per ultimam voluntatem relictorum eſſe rationem, atque hæreditatum. Sed nulla inter has leges intercedit pugna. Prioris enim ſenſus non is eſt, quod Collegium ad hoc, ut capere poſſit hæreditatem, ſpeciali opus habeat privilegio, potius illa id innuit, quod Collegium, nullo ſpeciali privilegio ſubnixum h. e. tanquam Collegium ſpecialiter non approbatum a Principe vel Senatu, hæreditatem acquirere nequeat, quoniam *Mandatis Principalibus præcipiebatur Præſidibus Provinciarum, ne paterentur*

rentur (citra ſpeciale Imperatorum vel Senatus privilegium) *eſſe Collegia & Sodalitia, l. 1. pr. D de Colleg. & Corpor.* cui conſentit *l. 3. §. 1. D. eod. In Summa autem, niſi ex Senatus conſulti autoritate vel Cæſaris, Collegium vel quodcunque tale corpus coierit, contra Senatus conſultum & Mandata & Conſtitutiones celebrat.* conf. *l. 1. pr. D. quod cujusque univerſ. nom.* Igitur Collegium, privilegio & autoritate ſuperiorum non munitum, pro illicito habebatur, illicitum autem Collegium inſtituere, pro crimine reputabatur; *quisquis illicitum Collegium uſurpaverit, ea pœna tenetur, qua tenentur, qui hominibus armatis loca publica vel templa occupaſſe judicati ſunt* l. 2. D *de Colleg.* Propterea in Pandectis titulus de Collegiis & Corporibus poſitus reperitur, ubi de delictis & criminibus tractatur. Quoniam enim per coitiones, privato auſu ſuſceptas, tumultus aliaque plura in Rep. excitari poſſunt mala, Romani ſevere prohibuerunt conventus, absque ſuperiorum permiſſu inſtitutos; quod adhuc hodie in Germania obſervant Principes & Status Imperii, ut non tantum Collegia, primitus fundanda, conceſſionem ſuperioritate Territoriali gaudentium impetrare, ſed & pleraque mortuis Imperantibus ab eorum ſucceſſoribus confirmationem petere teneantur. Omnibus ex hiſtoria eccleſiaſtica notum eſt, quam graviter Nero eumque ſecuti gentiles nonnulli Imperatores Romani primos Chriſtianos affixerint, ut hi ſæpius palam convenire non auderent, ſed noctu & in cryptis atque ſpeluncis ſacra celebrarent. Quod etiam circa initium Reformationis in Gallia contigit, unde nomen Hugonotarum deſcendit, a Pontificiis per contemtum Reformatis Gallis impoſitum, cujus originem Gallicus ſcriptor *Thuanus lib. XXIV. Hiſtor.* hiſce refert: *Cum ſingulæ urbes apud nos peculiaria nomina habeant, quibus mormones, lemures, manducos, & cætera hujusmodi monſtra inania anilibus fabulis ad incutiendum infantibus ac ſimplicibus feminis terrorem vulgo indigetant, Cæſarodu-*

ni Hugo Rex celebratur, qui noctu pomeria civitatis obequitare, & obvios homines pulſare ac rapere dicitur, ab eo Hugonoti appellati; qui ad ea loca ad conciones audiendas ac preces faciendas itidem noctu, quia interdiu non licebat, agminatim in occulto conveniebant. Acerrimus Chriſtianorum perſecutor fuit Diocletianus Imperator, qui ſupra citatam legem *8 C. de hered. Inſtit.* condidit, & per Collegia, hæreditatum incapacia haud dubie etiam intellexit Chriſtianorum Eccleſias, quarum plurimas deſtruxit, ſoloque æquavit, uti fuſius id exponit *Baronius* in *Annal.* ad annum Chriſti *302. n. 1. & ſeqq.* Ex his jam animadvertimus, quid moverit primum eumque religioſisſimum Chriſtianorum Imperatorem Conſtantinum Magnum, ut in *l. 1. C. de SS. Eccleſ.* ſanciret: *Habeat unusquisque licentiam Sanctiſſimo Catholico venerabilique Concilio decedens bonorum, quod optaverit, relinquere, & non ſint caſſa judicia ejus*; ubi per *Catholicum* &, *Venerabile Concilium* intelligit Eccleſias aliosque cœtus Chriſtianos pios. Hac data & promulgata licentia; ſicut Chriſtiani ſub gentilium Imperatorum perſecutionibus diu multumque gemuerunt, ita poſt tempeſtates illas tempe & halcyonia per Conſtantinum nacti, ut gratum Deo præſtarent animum , liberales ſe erga Eccleſias & Clericos exhibuerunt, præſertim in agone conſtituti, & liberos non habentes, teſtamentis certatim bona ſua Deo & piis locis dicarunt. Sed cum ſic nimium creſcerent opes clericorum , qui potisſimum mulieribus & viduis perſuaſere , ut bona ſua ipſis & Eccleſiis relinquerent, Imperatores Theodoſius & Arcadius *l. 20. & 27. Cod Theod. de Epiſcop. Eccl. & Cleric.* prohibuerunt, ne Monachi & Clerici quicquam ex mulieris alicujus bonis aut donatione aut ultima voluntate caperent, & ne Eccleſiæ, etiam pauperes quicquam e teſtamentis Diaconiſſarum conſequerentur. *Baronius* in *Annalibus* ad annum 370. n. 118. & ſeqq. pluribus exponit , quid de his legibus ſit ſentiendum, & præter morem ſuum & praxin Eccleſiæ Roma-

næ non tam Imperatores, tale quid ſancientes, reprehendit, quam Clericos & Monachos, nimia avaritia moribundorum bonis inhiantes; unde ſuorum indignationem veritus n. 121. ſcribit: *At dices; cur hæc refoſſa ac in unum collecta omnibus ſpectanda in Annalibus ponis, perpetuo obruenda ſilentio, quorum cauſa ipſe S. Hieronymus compluries in ſe ſtudia clericorum armavit? Ut ex his, Lector intelligas, ſanciendæ ab Imperatore legis occaſionem; meque (quod ingenui ſcriptoris eſt) veri amantis Hiſtorici probe ſcias explere numeros, nec in gratiam hominum, vitia reticendo, laudare virtutes.* Digna quoque memoratu ſunt verba S. Ambroſii, cujus temporibus leges illæ ferebantur; Ita enim in *libello adverſus relat. Symmachi* ait: *Nobis etiam privata ſucceſſionis emolumenta recentibus legibus denegantur; & nemo conqueritur. Non enim putamus injuriam, quia diſpendium non dolemus.* Et paulo poſt: *Scribuntur teſtamenta Miniſtris Templorum, nullus excipitur prophanus, nullus ultimæ conditionis, nullus prodigus verecundiæ; Soli ex omnibus Clerico commune jus clauditur, nulla legata vel etiam gravium viduarum, nulla donatio; & ubi in moribus culpa non deprehenditur, tamen officio mulcta præſcribitur. Quod Sacerdotibus Fani legaverit Chriſtiana vidua, valet; quod Miniſtris Dei, non valet. Quod ego non ut querar, ſed ut ſciant, quid non querar, comprehendi.* Gemina his tradit S. Hieronymus in *epiſt. 2. ad Nepotianum de vita Clericorum & Sacerdotum: Pudet dicere, Sacerdotes Idolorum, Mimi, & Aurigæ, & Scorta hæreditates capiunt, ſolis Clericis & Monachis hac lege prohibetur, & non prohibetur a Perſecutoribus, ſed a Principibus Chriſtianis. Nec de Lege conqueror, ſed doleo, cur meruerimus hanc legem.* Ex his apparet, quanta moderatione in re, Clericorum ordini tam gravi & infeſta, fuerint uſi Sanctiſsimi Eccleſiæ Patres, & quid judicandum ſit de Paul. V. Pontificis vehementia, quâ Principem, Senatum & totam Remp. Venetam ante centum fere annos excommunicavit, &, cum fulmen

hoc

Veneti haud ſecus quam fulgur ex pelvi contemnerent, exercitum paravit, quoniam hi inter alia lege publica vetuerunt, *ne cuiquam ſolutæ conditionis bona relinquere, donare, aut in perpetuum oppignorare ſacro ordini jus ſit, ſi quæ relicta & donata fuerint, intra biennium diſtrahantur, & pretium eorum, ad quem de jure pertinet, cedat. Additum, ne cui qualitcunque de cauſa bona ſoli vendere, donare, alienare in ſacri ordinis favorem liceat, niſi permiſſu Senatus*, ut refert *Thuanus lib. 137. Hiſt.* qui totum illud negotium pluribus recenſet, & memorat, quemadmodum orator Venetus apud Pontificem oſtenderit, *nihil illa lege contra libertatem eccleſiaſticam decerni. Nam legem ad ſubditos ſolutæ conditionis directam, de quorum bonis Principi, qui neminem in temporalibus præter Deum ſe ſuperiorem agnoſcit, ſecundum jura & leges ſtatuere liceat. Nihil eccleſiaſticis imperari aut injungi illa lege, nec illis auferri vel diminui, aut in favorem eorum quomodocunque alienata pretium, ſed poſſeſſionem rerum ſoli, ne tractu temporis ſubditi, qui onera ordinaria & extraordinaria imperii ſuſtinent, bonis illis omnino ſpolientur, & impares tandem ad ea ſuſtinenda imperium infirmum & omni ope deſtitutum redderent.* Cur Papa Paulus V. non contentus eccleſiaſticæ cenſuræ bellum contra Venetos paraverit, ex illo Baronii Cardinalis colligere poſſumus, qui loco ſupra citato, quando de Theodoſii & Arcadii lege clericis tam acerba tractat, noſſe ſtatuit: *Duos plane gladios* (ſpiritualem & carnalem) *Eccleſiæ ipſis inſervire, eosdemque ſub Petri jure tanquam ſuæ ditionis Dominus Luc. XXII. comprehendit.* Sed Domini ſententiam longe fuiſſe aliam, quam ut Petri jure carnalis quoque gladius contineri debeat, ex *Matth. cap. XXVI. v. 52.* conſtat, ubi Salvator, cum ad eum defendendum Petrus gladio carnali uteretur, graviter ipſum redarguit, præfatus: *Repone gladium in locum ſuum; omnes enim, qui gladium acceperint, gladio peribunt.* Nec tanto pretio S. Paulus Apoſtolus fuit, quidem Baronius loco al-

legato

legato ei affingit) gladium hunc carnalem redemiſſet, qui II. Cor. X. v. 4. ſibi de melioribus armis gratulatur, dum ait: *Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed divinitus valida ad deſtructionẽ munitionum.* Meruiſſe Clericos & Monachos tam duram legem, qualis ab Impp. Theodoſio & Arcadio lata eſt, ex verbis S. Hieronymi ſupra cognovimus, quibus venerandus Pater non tam eo reſpicere videtur, quod opes & divitiæ clericorum nimium creverint, ut Imperantibus quoque formidabiles fierent (nam tales forte non invidit ipſis pius Pater) quàm quod malis artibus eas induxerint potiſſimum moribundos & mulieres, ut facultates ſuas per teſtamenta ipſis relinquerent. Sic in Gallia quondam obtinuiſſe, ut inviti cogerentur Eccleſiis & piis locis bona certa dicare, refert *Argentræus* ad *conſuetud. Armor. art. 77. tit. des droits du Prince,* in verbis, *ſes proches parents ordonneront*, quando ait: *Extant libelli adverſarii controverſiarum Petri Cunerii, Franciæ olim Cancellarii & Epiſcopi Heduenſis, quibus inter alia Cunerius objicit, quod mortuos inteſtatos non aliter ſepeliri paterentur, quam de ſuis ſuppoſuiſſent aliquem, qui vice defuncti teſtaretur, & quippiam Eccleſiæ aut loco pio relinqueret.*, videatur *Mornac. in Comment. ad l. 1. C. de SS. Eccl.* Libertatem illam teſtandi, & Eccleſiis piisque locis per ultimas voluntates proſpiciendi, a Conſtantino introductam, & ſucceſſu temporis per alios Imperatores ſublatam, Juſtinianus reſtituit, dum non tantum Theodoſii & Arcadii conſtitutiones omiſit referre in Codicem ſuum, ſed & leges firmavit, quibus relicta Eccleſiis, pauperibus & ſacerdotibus valere jubentur vid. *l. 24. & 48. C. de SS. Eccleſ. l. 20. D. de ann. legat.* Huc pertinet, quod permittit in Novellis, etiam Chriſto hæreditates & legata relinqui, quæ tamen attribuuntur Eccleſiæ ejus loci, in quo teſtator habuit domicilium *Nov. 131. cap. 9* conf. *Giphan. in Comment. ad l. 1. C. de SS. Eccleſ.* Et cum Imperatores, Juſtinianum ſecuti, libertatem illam teſtandi non reſtringerent, & Ordines Monachorum

ſub-

ſubinde augerentur, Laicis opinionem meriti, ſi bona ſua transferrent ad Eccleſias & cœnobia, inculcantes, aliisque pluribus modis commoda ſua promoventes, in immenſum gliſcere cœperunt Clericorum opes, ut tandem ſecularium Imperantium poteſtati ſe ſubducere, Statum in Statu formare, ipſisque Imperantibus, Regibus & Principibus, eorum voluntati morem non gerentibus, cornua obvertere auderent. Niſi etiam Lutheri Reformatione mutatio contigiſſet, ſeculare Regimen ab eccleſiaſtico forte totum fuiſſet abſorptum. Hæc de prima *l. 1. C. de SS. Eccleſ.* parte, libertatem teſtandi ſpecialiter firmante; nunc ad alteram accedimus, quâ generaliter libertas illa probatur his verbis: *Nihil enim eſt, quod magis hominibus debeatur, quam ut ſupremæ voluntatis, poſtquam jam aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtylus, & licitum, quod iterum non redit, arbitrium*, ex quibus cognoſcimus, Conſtantinum Imp. ſtatuiſſe, libertatem condendi ultimam voluntatem deberi hominibus, imo nihil magis deberi. Huic ſententiæ hodie accedunt, qui libertatem illam adeo juris naturæ eſſe contendunt, ut ab Imperantibus non queat ſubditis negari. Ita *Boeclerus in Comment. ad Hug. Grot. d. I. B. & P. lib. 2. cap. 6. § 16 p. m. 232. Poteſtatem vero ipſam diſponendi de re ſua, jure naturæ fundatam, legislator auferre non poteſt.* Alii contrarium tuentur, quod rem ſpectando naturaliter, teſtamenta & ultimæ voluntates effectum ſortiri non debeant, *cum juri naturæ non congruat, ut quis poſſit de rebus quondam ſuis diſponere eo tempore, quo jam dominus eſſe deſiit, vel eo tempore, quo dominus eſt, & effectum conferre in tempus, quo futurus dominus non eſt*, ut ex *Ferdin. Vasquio* refert d. l. p. m. 233. *Boeclerus*. Iterum alii media incedunt via, ut quidem naturaliter nec præcipi nec prohiberi teſtamentorum validitatem putent, ſed negotium indifferens eſſe propugnent, utrum ſummi Imperantes per leges generaliter teſtamenta valida an invalida declarare velint. Qui ulti-

Digitized by Google

mam hanc opinionem amplectuntur, denuo in partes ſcinduntur, dum nonnulli defendunt, rectam rationem magis ſvadere, ut legislator ſinat eſſe firma teſtamenta, nonnulli contrarium probare volunt, quod legislator melius ſubditis libertatem teſtandi non permittat. Huic ultimæ opinioni adhæret *Joh. a Felde in Element. Juris Univerſ. part. 5. memb. 2. art. 4. p. m. 156.* qui Politiis conducere ſtatuit, ſi nulli civi concedatur facultas libera teſtandi, demonſtrante hoc ipſum Ariſtotele lib. 5. Polit. Doctiſſimus *Conringius* etiam laudaverat in veteribus Germanis, quod teſtamenti factionem non admiſerint, & eo ipſo plurimis litibus anſam amputaverint, quod ſtomachum movit Celeberrimo JCto *Joh. Ottoni Tabori*, ut contra illum inſurgeret; cui deinde Conringius prolixe reſpondit in Procemio ad Tacitum, & hujus Excepta adjecit Tractatui de *Origine Juris Germanici* anno 1665. Helmſtadii edito, ubi inter alia p. m. 304. provocat ad JCtum *Franciſcum Hotomannum* ita dicentem: *Omnes pragmatici fatentur, quod materia teſtamentaria, ſit fons & nutricula maxima litium partis, captionumque, quæ ibi fiunt, ubi Jus civile viget.* Refert poſtea gentes & Respublicas, quæ ſuis teſtamenta condere non permiſerint, & cum mentionem feciſſet noſtræ *l. 1. C. de SS. Eccleſ.* de illa ſic judicat: *Ipſamet illa Eccleſiis & Clericis Monachisque legandi facultas (cui commendandæ, in favorem preſſæ hactenus Eccleſiæ, usque adeo in univerſum libertatem teſtandi Conſtantinus M. laudavit) quam multum nocuerit paſſim terrarum Rebuspublicis pene omnibus, in vulgus jam innotuit, & præclare oſtenſum eſt a Paulo Servita, aliisque Venetorum contra Papam Paulum V. defenſoribus. Eoque ipſimet proxime Conſtantinum ſecuti ſucceſſores & alibi in Occidentali hoc orbe ſumma quæque poteſtates prudentiores legem hanc Conſtantini improbavere, minime id facturi, ſi illa a magno Cæſare addita legi ratio placuiſſet.* Hodie etiam in Dania non permittitur, ut Domini per ultimas voluntates de bonis

ſuis

ſuis diſponant, exceptis tantum paucis quibusdam caſibus. Si ratio ferret inſtituti, pluribus ſententias antememoratas executerem; ſed ſufficiat jam brevibus meam proponere opinionem, ſcilicet, quod ſubditis rectius concedatur in Rep. libertas, de bonis, præſertim labore ſuo quæſitis, non tantum inter vivos, ſed & per ultimas voluntates ſtatuendi, ut tamen illa libertas non adeo laxetur, e.g. non permittatur, ultra 100. & plures annos ſideicommiſſis gravare ſucceſſores. Nec ubique in materia ultimarum voluntatum & ſucceſſionum Jus noſtrum Civile tam bene ſe habet, ut non in melius reformari poſſit, & non multæ inanes veterum diſtinctiones & ſubtilitates reſecari mereantur. Licet autem teſtamenta litibus ſæpe occaſionem præbeant, non tamen propterea proſcribi debent, cum rerum optimarum plerumque maximus conſpiciatur abuſus, & ob abuſum non protinus uſus ſit tollendus. Hæc præfari volui occaſione *l. 1. C. de SS. Eccleſ.* quam Clariſſimus Candidatus noſter

DN. JOH. PETRUS MATTHIAS

lectione Curſoria ſelegit illuſtrandam. Natus is eſt in urbe non minus ob uberrimum chalybis proventum, ferramenta, eorumque artificum variorum copiam, peritiam & induſtriam, quam Fœdus illud & Articulos Proteſtantium celeberrima Schmalcaldia, Anno Salvatoris MDCLXXVI. ipſo Archangeli Michaelis die. Patrem veneratur Conſultiſſimum Dominum JOHANNEM PETRUM MATTHIAM, quondam apud Smalcaldenſes Syndicum meritiſſimum, nunc Potentiſſimi *HASSO-CASSELLANI PRINCIPIS* Conſiliarium Commerciorum & Curiæ Schmalcaldenſis Prætorem gravisſimum, virum recti & æqui amantisſimum; Matrem verò integerrimæ vitæ Matronam ANNAM MARGARETHAM, B. M. Johannis Conradi Ulrici, Conſulis Schmalcaldenſis Filiam vi-

Digitized by Google

ginti ab hinc annis fato ſuo pie functam. E ſacro baptiſmi fonte ſuſceperunt ipſum Avus Paternus Dn. PETRUS MATTHIAS, Conſul Civitatis Hombergenſis Haſſiacæ, & Patruus Dn. JOHANNES LAURENTIUS MATTHIAS dictæ urbis Secretarius. Statim a teneris inculcata Pietas, vera illa apud Deum Religio; & ſicut ſapientisſimi Regum David & Salomon, ille *Pſalm.* CXI. v. 10. hic *Prov.* IX. v. 10. effato prorſus divino pronunciarunt: *Principium Sapientiæ, Timor Domini*, ita Noſter optimi Parentis exemplum ſecutus, aureum illud dictum in ore pariter atque animo habuit, ut ſemper vitam ad illud componeret. Poſtquam parens in Filio puero ingenium deprehendit ſtudiis aptum, nulli pepercit curæ nulliſque ſumtibus, ut is in ſcientiis & bonis artibus plurimum proficeret, olim non minus gloriam familiæ partam aucturus, quam Principi & Patriæ utilem operam navaturus. Altera igitur poſt pietatem cura fuit, ut ſolida ſtudiorum fundamenta jacerentur; quem in finem Noſter miſſus ad ludum literarium præceptorum tradita diligenter hauſit. Inter hos potisſimum grata deprædicat mente ſingularem dexteritatem Clarisſimi Scholæ Rectoris Dn. JOHANNIS JACOBI BOCKWIZII, per aliquot annos cum publice tum privatim ſibi probatam. Maturus ſtudiis Academicis declamatione publica valedixit Scholæ Anno MDCXCV. & fato quodam per annum adhuc ſubſiſtere domi coactus ad inclytam Haſſiæ Academiam Marpurgum ſe contulit, Albo Studioſorum d. 15. Junii MDCXCVI. inſcriptus Rectore Magnifico Dn. OTTONE PHILIPPO ZAUNSCHLIFFERO, JCto, Pandectarum Profeſſore famigeratisſimo, ubi primum Philoſophiam ſedulo excoluit; dein ad Juris Culturam progreſſus Excellentisſimi Dn. KLEINSCHMIDII JCti & Inſtitutionum Profeſſoris clarisſimi collegia frequentavit. Anno MDCXCVIII. revocatus domum perluſtrandis Actis tempus